

Cesty bez návratu v Pinkasově uličce

Židovské muzeum v Praze pozvalo členy Terezínské iniciativy a Židovské obce v Praze k prohlídce nové části expozice v areálu Pinkasovy synagogy ve středu 27. června 2018. Přítomné provedla expozicí její autorka PhDr. Jana Šplíchalová.

O synagoze

Pinkasova synagoga je druhá nejstarší dochovaná synagoga v Praze. Roku 1535 ji dal postavit v pozdně gotickém slohu jeden z významných členů pražské židovské obce, Aron Mešulam Horovic. Po jeho vnukovi, rabínu Pinkasovi Horovicovi, pak patrně získala své jméno – Pinkasova škola. Stavba sloužila jako soukromá rodinná modlitebna a v její blízkosti byla zřízena rituální lázeň (mikve). Do své původní podoby byla synagoga obnovena v letech 1950–54.

Památník obětem šoa z českých zemí

Pinkasova synagoga byla následně v letech 1955–60 přeměněna na Památník téměř 80 000 Židů z českých zemí, kteří zahynuli během šoa. Jejich jména připomínají ručně zhotovené nápisy pokrývající zdi hlavní lodi synagogy a přilehlých prostor. Autory původní podoby jednoho z nejstarších památníků svého druhu v Evropě byli malíři Václav Bošтик a Jiří John. Po sovětské invazi roku 1968 byl památník na více než 20 let uzavřen. Plně zrekonstruován byl v první polovině 90. let 20. století Židovským muzeem v Praze, v jehož

správě a péči se objekt nachází. Synagoga se znovu otevřela veřejnosti roku 1996 a spolu s Památníkem byla veřejnosti zpřístupněna stálá expozice Dětské kresby z Terezína 1942–1944 v prvním nadzemním podlaží synagogy. Vystavené kresby jsou působivým svědectvím o krutém osudu dětí a často jedinou památkou na ty, které nepřežily.

Expozice

Roku 2016 Židovské muzeum v Praze přikročilo k modernizaci stálé expozice a souvisejícím stavebním a technologickým úpravám. Vnitřní expozice byla nově propojena s venkovními prostory a byly vytvořeny dvě odpočinkové zóny. V prostoru prvního vstupního nádvoří nově instalovaný prostorový panel nabízí orientační mapku celého areálu a základní informace o historii Pinkasovy synagogy a Památníku obětí šoa z českých zemí.

V nově zpřístupněné tzv. Pinkasově uličce je pak instalována nová doprovodná výstava *Cesty bez návratu. Deportace Židů z českých zemí v letech 1939–1945*, jejíž kurátorkou je PhDr. Jana Šplíchalová. Tato

venkovní expozice o místech, kde Židé z českých zemí v době druhé světové války umírali, přímo souvisí s nápisy jmen obětí šoa v Památníku a volně i náhrobky Starého židovského hřbitova. Výstava o šesti panelech s ústřední fotografií na každém z nich dává návštěvníkům konkrétní představu o časovém a teritoriálním rozsahu deportací Židů z českých zemí. Těmito tématy jsou: Shromaždiště, První transporty, Ghetto Terezín, a území nacisty obsazeného Pobaltí, Běloruska a Polska, kam mířily vlaky s českými a moravskými Židy.

Na kurátorském záměru spolupracovala PhDr. Šplíchalová s odbornými pracovníky Památníku Terezín přeživšími šoa, jejichž připomínky byly do konceptu začleněny. Se zamýšlenými změnami byla pamětnická veřejnost seznámena na sněmu Terezínské iniciativy 10. dubna 2016 a širší veřejnost v prostorách muzejního Oddělení pro vzdělávání a kulturu 5. září 2016.

Základní informace na výstavních panelech rozšiřují dokumenty, které je možno zhlédnout prostřednictvím informačního kiosku uvnitř Pinkasovy synagogy, webového rozhraní a mobilní aplikace. Digitální zdroje rovněž zprostředkují vyhledávání v databázi obětí

šoa; největším přínosem je navigační systém usnadňující orientaci v nápisích uvnitř synagogy. Ve výběrovém řízení na dodavatele digitálního rozšíření obsahu expozice Pinkasovy synagogy zvítězila firma Deep Vision, s.r.o. Ta následně v průběhu roku 2017 vypracovala ve spolupráci s pracovníky muzea návrh navigace v prostorách Památníku a související mobilní aplikace.

Externí expozici dále doplňuje projekce fotografií obětí šoa pod názvem *Tváře obětí šoa*, jež je po setmění promítána na štít budovy mikve v areálu Pinkasovy synagogy. Jejím záměrem je přiřadit tvář alespoň k některým jménům uvnitř Pinkasovy synagogy. Prostřednictvím široké veřejnosti a především pamětníků – přeživších šoa získalo Židovské muzeum v Praze za tímto účelem fotografie jejich blízkých, přátel a známých, kteří zahynuli nebo byli zavražděni v ghettech, koncentračních a vyhlazovacích táborech. Dodavatelem projekční techniky se na základě výběrového řízení stala firma st.dio, s.r.o., a dodavatelem digitální prezentace pro venkovní projekci firma

Metamechanics, s.r.o. Večerní projekce byla poprvé představena veřejnosti 16. října 2017, v den výročí prvního nacistického transportu židovských obyvatel z českých zemí. Promítání probíhá každý večer kromě pátků a židovských svátků. V zimních měsících trvá až dvě a půl hodiny denně, v letních pak pouze tři čtvrtě hodiny s ohledem na prodlužující se dobu západu slunce a následné setmění.

Právě dokončovanou novou expozici doplňují související stavební a technologické úpravy. Vítězem výběrového řízení na architekta a generálního projektanta se stala společnost Petr Franta architekti, s.r.o. Z výběrového řízení na vyššího dodavatele stavby vyšla vítězně firma Konsit, a.s.

V exteriérech byly opraveny fasády, dlažby, kanalizační přípojky a dešťové vpusti, zábradlí a opěrné zdi, zrestaurovány byly kamenné prvky a okna. Kamerový a bezpečnostní systém byl rozšířen a nádvoří bylo pokryto signálem WIFI. V interiéru došlo k úpravám osvětlení, zrestaurování oken a dveří a kamenných prvků, opravám dlažeb

a opravám maleb. Viditelné jsou zejména úpravy ve vstupní hale synagogy, kde byly restaurovány malby. Z technologie byla upravena část vzduchotechniky, rozšířen kamerový systém a realizovány rozvody pro internetové napojení objektu včetně signálu WIFI. Z důvodu bezpečnosti překročilo muzeum i k realizaci nového systému kontroly obsazenosti objektu osobami. Instalací sálavých panelů bylo vyřešeno temperování a optimalizováno bylo i osvětlení.

Realizace probíhala za plného návštěvnického provozu od září 2017 do dubna 2018 pod dohledem specialistů z Národního památkového ústavu. Stavba byla úspěšně zkolaudována 16. dubna 2018 a 26. dubna 2018 Židovské muzeum v Praze převzalo dílo od vyššího dodavatele stavby. V těchto dnech jsou dokončovány práce na projektu navigace v prostorách Památníku a související mobilní aplikace, následovat bude zkušební provoz. Na konec června bylo naplánováno spuštění ostrého provozu digitálního rozšíření expozice pro návštěvnickou veřejnost.

Projekt revitalizace Pinkasovy synagogy podpořil Nadační fond obětem holocaustu.

Tiskový materiál ŽMP, foto Michal Stránský

